

مسأله‌ی «مسأله در علوم اجتماعی علامه طباطبایی»
(مطالعه‌ی موردی پایان‌نامه‌های دانشکده علوم اجتماعی علامه طباطبایی تهران)

علی قوتی سفیدسنگی^۱
وحید شالچی^۲

تاریخ وصول: ۱۳۹۴/۱۲/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۳/۰۵

چکیده

در این پژوهش به تحلیل اسنادی ۸۴۵ پایان‌نامه رشته علوم اجتماعی در گرایش‌های جامعه‌شناسی، مددکاری، برنامه‌ریزی، رفاه اجتماعی، مطالعات فرهنگی و مطالعات زنان در دو مقطع ارشد و دکتری دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی تهران از سال ۱۳۶۳ تا سال ۱۳۹۳، پرداخته شده است. پایان‌نامه‌های تولید شده جزو اسناد علمی معتبر کشور می‌باشد که تحلیل آن‌ها می‌تواند راهنمای کار دانشجویان و محققان دیگر باشد. در بررسی حاضر از رویکرد، بر سازه‌گرایی لوزیک استفاده شده است. از منظر این رویکرد، واقعیت صرفاً از یک منظر قابل بررسی نیست و منظرهای دیگری هم وجود دارد و این که ما چگونه جهان را درک می‌کنیم. روش انجام این پژوهش تحلیل اسنادی می‌باشد؛ جامعه آماری این پژوهش کلیه پایان‌نامه‌های دانشکده علوم اجتماعی در رشته‌های جامعه‌شناسی، مددکاری، برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی، مطالعات فرهنگی و مطالعات زنان می‌باشد و به دلیل این که تمام پایان‌نامه‌ها مورد بررسی قرار گرفت هیچ نمونه‌گیری‌ای نداشتیم. نتایج تحقیق بیانگر این می‌باشد که روش پیمایشی نسبت به دیگر روش‌های پژوهش در انجام پایان‌نامه‌ها غلبه دارد. همچنین در حوزه مسائل و موضوعات پرداخته شده، موضوعات در حوزه مسائل اجتماعی بر دیگر موضوعات غلبه دارد. در قسمت سطح تحلیل مورد استفاده، سطح خرد بیشترین سهم را دارد و در نهایت رویکرد نظری مورد استفاده در پایان‌نامه‌ها نشان می‌دهد که بیشتر پژوهش‌ها از تلفیق و ترکیب دو یا چند نظریه، صورت گرفته است.

واژگان کلیدی: پایان‌نامه‌ها، روش، موضوع، رویکرد نظری، دانشکده علوم اجتماعی علامه طباطبایی

تهران.

ghovatisefidsangi@gmail.com
vshalchi@gmail.com

۱- کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی
۲- استادیار و عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی تهران

مقدمه و بیان مسأله

پژوهش‌های علمی فرایند جستجوی منظم است که پژوهشگر برای پی بردن به حقیقت پدیده‌ها یا موقعیت‌های نامعین آن را به کار می‌گیرد تا مسأله را شناسایی و درباره‌ی آن به جستجوی اطلاعات بپردازد (سراجی و عطاران، ۱۳۸۹). نکته کلیدی آن است که پژوهش یک فرایند فعال و جهت‌دار است که این ویژگی آن را از جمع‌آوری منفعلانه اطلاعات متمایز می‌سازد. البته تلقی هر پژوهشگر از حقیقت او را به‌سوی روش‌ها و یافته‌های خاص رهنمون می‌سازد (بلام، ۲۰۰۵).

در هر نظام علمی، ارزشیابی عنصر اصلی آن می‌باشد. بدون انجام ارزشیابی مدیران نمی‌توانند مطمئن باشند که سازمان در مسیر اهداف و برنامه‌های از قبل تعیین شده در حرکت است.

نظام پژوهشی کشور به‌عنوان یک مجموعه و به‌عنوان یک سازمان نیازمند ارزشیابی عملکرد است. یکی از زیرمجموعه‌های نظام پژوهشی کشور نظام پژوهش‌های پایان‌نامه‌ای است که محصولات این نظام تحت عنوان پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری، بخشی از پژوهش کشور را تشکیل می‌دهد و انبوهی از پژوهش‌های مختلف را شامل می‌شود. پایان‌نامه‌ها مدرکی است که در فرایند تحصیل در مقاطع ارشد و دکتری و در نتیجه همکاری میان دانشجویان و استادان و با پشتیبانی دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های مختلف پدید می‌آیند.

در هر پژوهش علمی می‌توان به دو عنصر مشخص توجه کرد: یکی فرایند تحقیق و دیگری فرآورده آن؛ این دو عنصر دارای ارزشی کم و بیش یکسان هستند. به‌عبارت دیگر انجام تحقیق مهمتر از مدون و مکتوب کردن آن برای مطالعه و ارزیابی دیگران نیست ممکن است پژوهشی برای ارضای کنجکاوی محقق صورت گیرد ولی تا زمانی که حاصل آن به‌صورت مکتوب در نیاید مشارکتی در دانش عمومی نخواهد یافت. زیرا مسیری را برای حرکت فرد و دیگری هموار نکرده است و پایان راه طی شده برای آغاز راه جدید روشن نیست (حری، ۱۳۸۰).

پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها که گزارش پژوهش در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری می‌باشد برای انتقال اطلاعات به مخاطبان خود تدوین می‌شود و از این رو نوعی مدرک محسوب می‌شود. از نظر دویشارت مدرک، ظرفی از اطلاعات است که برای انتقال پیام بین یک نویسنده و یک خواننده از آن استفاده می‌شود. بنابراین صرف نظر از گونه‌های متعدد مدارکی که وجود دارند، همه مدارک دارای یک ویژگی مشترک هستند و آن انتقال اطلاعات است (دویشارت، ۱۹۹۷).

یک پایان‌نامه یا رساله نیز به‌عنوان گونه‌ای مدرک به خودی خود حاوی داده‌هایی است که برخی از مهم‌ترین آن‌ها: پدیدآورندگان، سال، رویکرد نظری، سطح تحلیل، قرار گرفتن در کدام فیلد، تاریخ و ... داده‌های مجموعه‌ی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها را می‌توان بر اساس هر یک از این داده‌ها تحلیل کرد.

دانشگاه علامه طباطبایی در سال ۱۳۶۳ با ادغام چند مؤسسه آموزشی عالی و آزاد شکل گرفت. در این پژوهش، به سراغ پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری در دانشکده علوم اجتماعی

مسأله‌ی «مسأله در علوم اجتماعی علامه طباطبایی» (مطالعه‌ی موردی پایان‌نامه‌های دانشکده . . .

دانشگاه علامه طباطبایی به‌عنوان قطب علمی علوم انسانی کشور رفته‌ایم. به‌همین منظور از سال ۱۳۶۳ تا سال ۱۳۹۳ کلیه پایان‌نامه‌های علوم اجتماعی را که در مخزن کتابخانه‌ی این دانشکده نگه‌داری می‌شده است، مورد بررسی قرار داده‌ایم.

از سال ۱۳۶۳ تا سال ۱۳۹۳ در این دانشکده تعداد ۸۴۵ پایان‌نامه در رشته‌های علوم اجتماعی در گرایش‌های دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی و سیاسی، دکتری رفاه اجتماعی، ارشد جامعه‌شناسی، مددکاری اجتماعی، برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی، مطالعات فرهنگی و مطالعات زنان به انجام رسیده است. هدف اصلی ما در این پژوهش بازنگری پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری در گرایش‌های یادشده می‌باشد. اما اهداف جزئی‌ای که برای این پژوهش مشخص کرده‌ایم و می‌خواهیم آن‌ها را بررسی کنیم به این قرار است:

الف) تفکیک کامل گرایش‌ها در حوزه موضوعی که انجام گرفته‌اند.

ب) مشخص کردن روش غالب مورد استفاده شده در پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دکتری

ج) بررسی رویکرد نظری غالب مورد استفاده شده در پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دکتری دانشکده علوم اجتماعی

د) پرداختن به مسائل اجتماعی خاص کشور

ه) مشخص‌سازی سطح تحلیل این پژوهش‌ها.

بحث نظری

رویکرد سازه‌گرایانه

بر اساس رویکردهای پیشین، تقریباً هم‌چنان در ایران غلبه تعیین مسائل اجتماعی بر وجه عینی آن و جهت‌گیری‌های آکادمیک یا مسائلی مانند آن است. اما بر اساس رویکردهای جدید (رویکرد بر سازه‌گرایی) در حوزه علوم اجتماعی، معیار تعیین مسائل اجتماعی و تحلیل آن‌ها تغییر یافته و آن ذهنیتی که همیشه در تعریف‌ها بود اما از آن غفلت شده، بیش‌تر مورد تأکید قرار گرفته است. نگرش سازه‌گرایانه اجتماعی بیش‌تر با این وجه از امور سروکار دارد که ما چطور این جهان را می‌فهمیم و نه این‌که این جهان مادی مستقل از فهم ما چگونه است (لوزیک، ۱۳۸۳: ۳۶).

این دیدگاه در حوزه پارادایم تعریف اجتماعی قرار می‌گیرد و بر یکی از موضوعات علم که مسأله‌ی اجتماعی است تمرکز نموده است (معیدفر، ۱۳۸۹: ۳۷). در رویکردهای قبل نظر بر این است که ما در جهان‌های اجتماعی‌ای زیست می‌کنیم و با توجه به آن جهان‌هاست که به موضوعی توجه می‌کنیم، آن را انتخاب می‌کنیم و سپس آن را می‌شناسیم و توضیح و تفسیر می‌دهیم. اما دیدگاه سازه‌گرایی این مسأله را از این حد بالاتر می‌برد. دیدگاه سازه‌گرایی اجتماعی می‌گوید برای این‌که یک چیزی به‌عنوان واقعیت و موضوع علمی ما قرار گیرد حداقل باید سه شرط تحقق یابد:

اولین شرطی که در تعیین یک موضوع علمی یا واقعیت باید تحقق پیدا کند اعتبار کسی است که ادعای علمی می‌کند و یا چیزی را به‌عنوان موضوع انتخاب کرده و می‌خواهد آن را مطرح نماید و درباره آن ادعاهایی را صادر کند. اگر آن فرد اعتبار نداشته باشد، قطعاً او هیچ‌گاه نمی‌تواند در آن موضوع علمی شراکت کرده یا در این موضوع ورود داشته باشد. اما امروزه این کسب اعتبار در جامعه نوین از طریق دانشگاه و تحصیلات عالی به‌دست می‌آید (معیدفر، ۱۳۸۹: ۴۰).

دومین شرط این‌که، هر ادعایی که می‌خواهد موضوع علم شناخته شود، بایستی در چارچوب اخلاقیات جامعه علمی قرار داشته باشد. اگر افق اخلاقیات جامعه مدنظر قرار نگیرد مدعی هرچه می‌خواهد بگوید، حاصلی ندارد. در یک جامعه اخلاقیات مذهبی تعیین‌کننده افق اخلاقیات آن جامعه است و در یک جامعه‌ی دیگر مثل جامعه سرمایه‌داری، اخلاقیات مادی مبنای تعیین افق اخلاقیات آن جامعه است (همان: ۴۲).

سومین شرطی که در موضوع علمی دخالت می‌کند و قطعاً باید مورد توجه قرار بگیرد مسأله‌ی مخاطبان است. مخاطبان آن موضوع یا ادعایی که می‌خواهد مطرح شود بسیار مهم است (معیدفر، ۱۳۸۹: ۴۲).

به‌لحاظ اهمیت نقش مسائل اجتماعی در جهت‌گیری‌های نظام اجتماعی: جامعه‌شناسان دیدگاه‌های نظری متفاوتی را برای بررسی و تحلیل مسائل اجتماعی پیشنهاد کرده‌اند. رابینگن و واینبرگ در کتاب «رویکردهای نظری هفت‌گانه در بررسی مسائل اجتماعی» هفت رویکرد نظری را در حوزه جامعه‌شناسی آمریکا برای بررسی مسائل اجتماعی ارائه گردیده مورد توجه قرار داده‌اند که به ترتیب عبارتند از: ۱- رویکرد آسیب‌شناسی اجتماعی ۲- رویکرد بی‌سازمانی اجتماعی ۳- رویکرد تضاد ارزش‌ها ۴- رویکرد کج‌رفتاری ۵- رویکرد انگ‌زنی ۶- رویکرد انتقادی ۷- رویکرد برسازه‌گرایی (رابینگن و واینبرگ، ۱۳۹۳).

در مجموع دیدگاه سازه‌گرایی می‌گوید واقعیت صرفاً از یک منظر قابل بررسی نیست و منظرهای دیگری هم وجود دارد.

در کتاب نگرشی نو در تحلیل مسائل اجتماعی تأکید می‌شود که تاکنون واقعیت اجتماعی در جبر مهندسان و در جبر کسانی بوده است که همیشه معتقد بودند آن‌چه مشهود و ملموس است همان واقعیت است و چیزی غیر از آن به‌عنوان واقعیت در نظر گرفته نمی‌شود. اما در دیدگاه سازه‌گرایی استدلال می‌شود که حتی در علم پزشکی نیز واقعیت این‌طور قطعی و مستقل از اندیشمندان نیست.

مسأله‌ی «مسأله در علوم اجتماعی علامه طباطبایی» (مطالعه‌ی موردی پایان‌نامه‌های دانشکده . . .

پیشینه تحقیقات خارجی

نلسون و کوروف پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌ی دکتری رشته آموزش و پرورش را در دوره زمانی ۱۹۹۰-۱۹۵۰ از لحاظ جنس نویسنده، طرح و نوع پژوهش، تحلیل آماری داده‌ها، جامعه، اهمیت نتایج و سن افراد بررسی و مقایسه کرده‌اند (نلسون و کوروف، ۱۹۹۴).
بوت و هیز (۲۰۰۰) در یک بررسی مقالات چاپ شده در ۱۶ سال مجله انجمن جمعیت‌شناسی استرالیا (مربوط به سال‌های ۱۹۸۴-۱۹۹۹) را تحلیل محتوا کردند. آن‌ها مقالات را بر حسب متغیرهای زیر دسته‌بندی و تحلیل کردند:

تاریخ و شماره انتشار مقاله، تعداد نویسندگان، جنسیت نویسنده، وابستگی سازمانی نویسنده، قلمروی جغرافیایی مقاله، حیطة موضوعی، شیوه، تکنیک، تجزیه و تحلیل داده‌ها، داده‌های دسته اول و غیر آن، منبع داده‌ها (مثلاً از سرشماری یا پیمایش نمونه‌گیری) نوع داده‌ها (مقطعی، طولی) و بالاخره نوع تحقیق کیفی با کمی سپس نتایج آن‌ها را با تحقیق مشابهی در مورد مجله جمعیت‌شناسی آمریکا (مربوط به سال‌های ۱۹۶۴ تا ۱۹۹۲) مقایسه کردند. بیش از نیمی از مقالات این تحقیق در زمینه مرگ‌ومیر، خانواده، مهاجرت، نظریه‌پردازی و تولید آمار (پیمایش) بود. ضمناً چون اعتبار مجله جمعیت‌شناسی آمریکا بیشتر بود، مقالات معتبرتر و با تحلیل پیچیده‌تر به آن‌جا فرستاده شده بود. به همین دلیل تنوع موضوعی مجله جمعیت‌شناسی آمریکا بیشتر بود (بوت و هیز، ۲۰۰۰: ۲۱۲).

زاین، دال و که هو (Dale and Kehoo, Zain) رساله‌های مربوط به مدیریت کیفیت فراگیر را در کشور انگلستان مطالعه کردند. این مطالعه که رساله‌های دهه‌ی ۱۹۹۰ را در برمی‌گرفت با هدف شناخت نقش این رساله‌ها در توسعه و درک این حوزه صورت پذیرفت معیارهای این مطالعه عبارت بودند از:
نقش رساله‌ها در توسعه‌ی موضوع، روش و رویکرد پژوهش، مطلوبیت خروجی پژوهش و نقاط ضعف با توجه به میزان تمرکز به موضوع و درک کلی از آن (زاین، دال، که هو، ۲۰۰۱ به نقل از نواح و همکاران سال ۱۳۹۳: ۲۸).

پیشینه تحقیقات داخلی

شعبانی ورکی (۱۳۸۵)، در پژوهشی با هدف نقد و بررسی روش‌های تحقیق به‌کار رفته در تحقیقات تربیتی به انجام مطالعه‌ای پرداخت. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه گزارش‌های پژوهشی است که طی ۵ سال یعنی از مهر ۱۳۷۸ تا مهر ماه ۱۳۸۳ به تصویب شورای پژوهشی آموزش و پرورش استان خراسان رسیده است. با بررسی‌هایی که صورت گرفته بود مشخص شد که غیر از این پژوهش که به موضوع تاریخچه آموزش و پرورش پرداخته و از روش کیفی استفاده کرده است، پژوهش‌ها به روش کمی صورت گرفته است. همچنین از مجموع پژوهش‌های کمی تنها یک پژوهش به‌صورت آزمایش

انجام شده است، در نتیجه مشخص می‌شود که اکثر پژوهش‌ها با رویکرد اثباتی و با استفاده از الگوهای ریاضی متداول در پژوهش‌های علوم طبیعی صورت گرفته است.

عبداللهی (۱۳۷۶)، در مقاله‌ای، به مسائل روش‌شناسی در تحقیقات اجتماعی ایرانی می‌پردازد. پرسش اصلی او این است که «آیا قواعد، اصول، فرآیند و مراحل روش تحقیق در جامعه‌شناسی توسط کسانی که تحقیقات جامعه‌شناسی را انجام می‌دهند، رعایت می‌شود؟» وی در پاسخ به پرسش یادشده، برخی از مشکلات تحقیقات اجتماعی در ایران را این‌گونه برمی‌شمارد: ۱- پیش‌دستی نکردن محققان حوزه علوم اجتماعی در طرح مسائل اجتماعی و برعکس طرح این مسائل از سوی مسئولان اجرایی. ۲- افتادن در دام افراط و تفریط، در طرح مسائل نظری و عملی و استفاده نکردن از نظر و عمل به شیوه‌ای علمی و قابل توجیه. ۳- دوگانه‌بینی در انجام دادن تحقیقات اجتماعی و غفلت از تلفیق جنبه‌های خرد و کلان ۴- اتخاذ روش‌های تحقیق نارسا، یا تناسب نداشتن روش تحقیق مورد استفاده با موضوع تحقیق ۵- در بخش تحلیل اطلاعات نیز تناسب نداشتن استفاده از تکنیک‌های جدید و جنبه نمایشی پیدا کردن استفاده از برخی تکنیک‌های جدید، بدون توجه به محدودیت‌های کاربرد آن‌ها و ۶- ارائه‌ی پیشنهادها و راه‌حلی‌هایی فراتر از یافته‌های تحقیق از سوی برخی از محققان و ارائه‌ی پیشنهادهایی بدون توجه به مرزهای تحقیق انجام شده.

پژوهش دیگری توسط رحمانپور و نصر اصفهانی در سال ۱۳۹۲ با موضوع روش‌شناسی پژوهش‌های داخلی و خارجی مربوط به حوزه‌ی برنامه‌ی درسی در آموزش عالی انجام گرفت. این پژوهش با رویکرد کمی و با استفاده از روش تحلیل محتوای اسنادی به بررسی روش‌شناسی پژوهش‌های برنامه‌ی درسی پرداخته است. به‌همین منظور از میان پژوهش‌های انجام گرفته در این حوزه، تعداد ۳۰ پژوهش داخلی از ۱۳ مجله و ۳۰ پژوهش خارجی از ۱۴ مجله معتبر با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که در پژوهش‌های خارجی برنامه درسی رویکرد کیفی، رویکرد غالب بود به‌طوری که ۶۰٪ پژوهش‌ها مبتنی به رویکرد مزبور بود. همچنین نتایج پژوهش حکایت از آن داشت که در ایران رویکرد کمی، رویکرد غالب پژوهشی با ۵۰ درصد فراوانی بود. در این میان پژوهش پیمایشی با فراوانی ۸۵/۸ درصد پرکاربردترین روش بود.

همچنین کچویان و کریمی (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان پوزیتیویسم و جامعه‌شناسی در ایران، به بررسی روش‌های تحقیق در پایان‌نامه‌ها و مقالات علمی پرداخته‌اند. جامعه آماری این پژوهش کلیه پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران و مقالات جامعه‌شناسی مجله نامه‌ی علوم اجتماعی است. نتایج بررسی نشان‌گر این است که از میان کل مقالات نامه علوم اجتماعی هیچ‌کدام به انتقادات وارد بر پوزیتیویسم اشاره‌ای نکرده و حتی انتقادی هم نبوده‌اند. در مجموع ۴۶ درصد از مقالات پیمایشی و مجموع کل روش‌های دیگر (کیفی، تحلیل محتوا و . . .)، ۵۴ درصد بوده است. در میان کل

مسأله‌ی «مسأله در علوم اجتماعی علامه طباطبایی» (مطالعه‌ی موردی پایان‌نامه‌های دانشکده . . .

پایان‌نامه‌های بررسی شده غیر از ۲۵ درصد که فاقد ملاک‌های پوزیتویستی بوده‌اند، ۷۵ درصد دیگر به نوعی دارای یک یا چند معیار پوزیتویسم بوده‌اند.

روش‌شناسی پژوهش

روش مورد استفاده در این تحقیق اسنادی است. در مطالعات اسنادی اصولاً فیش‌برداری از اسناد و مدارک مکتوب شیوه اصلی جمع‌آوری اطلاعات محسوب می‌شود. در واقع تکنیک تحلیل اسنادی ما را برای مشخص کردن فراوانی و کیفیت انواع مختلف اطلاعات موجود در پایان‌نامه‌ها یاری می‌نماید. در این پژوهش با مراجعه کردن به مخزن کتابخانه دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری را در گرایش‌های، ارشد جامعه‌شناسی، ارشد مددکاری اجتماعی، ارشد برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی، ارشد مطالعات فرهنگی ارشد مطالعات زنان، دکتری جامعه‌شناسی سیاسی و فرهنگی و دکتری رفاه اجتماعی، مورد بررسی و پژوهش قرار گرفتند. در این تحقیق جامعه آماری، کلیه پایان‌نامه‌هایی نگه‌داری شده در مخزن کتابخانه دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی از زمان تأسیس این دانشگاه یعنی از سال ۱۳۶۳، تاکنون سال ۱۳۹۳، می‌باشد. لذا در این پژوهش، از هیچ‌گونه نمونه‌گیری استفاده نکرده‌ایم و تمام پایان‌نامه‌های ارشد جامعه‌شناسی به تعداد ۲۵۲، ارشد مددکاری اجتماعی به تعداد ۲۰۱، ارشد برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی به تعداد ۱۵۵، ارشد مطالعات فرهنگی به تعداد ۹۳، ارشد مطالعات زنان به تعداد ۸۷، دکتری جامعه‌شناسی سیاسی و فرهنگی دکتری رفاه اجتماعی به تعداد ۵۷، که در مجموع تعداد کل پایان‌نامه‌ها ۸۴۵ تا می‌شود، به‌صورت تمام شماری مورد بررسی و تحلیل قرار داده‌ایم.

اطلاعاتی که ما در فیش‌برداری از پایان‌نامه‌ها جمع‌آوری کرده‌ایم، در چند قسمت مختلف می‌توان دسته‌بندی کرد. (در این قسمت درباره اطلاعاتی که در فیش‌ها جمع‌آوری شده است به تفصیل بحث کنیم):

الف) قسمت اول اطلاعات مربوط است به مقطع تحصیلی که ما فقط دو مقطع ارشد و دکتری را بررسی کردیم

ب) در قسمت دوم سال دفاع‌شدن پایان‌نامه‌هاست که ما از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۹۳ به شش دوره تقسیم کردیم که در جدول بخش یافته‌ها ذکر شده است.

ج) در بخش دیگر گروه‌های علوم اجتماعی را که در دانشکده حضور دارند، بررسی کردیم: گروه مددکاری، جامعه‌شناسی، برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی، مطالعات فرهنگی و مطالعات زنان.

د) در بخش دیگر روش‌هایی که پایان‌نامه‌ها با آن‌ها صورت گرفته است، بررسی کردیم: پیمایش، کیفی، تحلیل محتوا، تاریخی اسنادی و کتابخانه‌ای . . .

ه) در بخش دیگر حوزه‌هایی که پایان‌نامه‌ها به آن‌ها پرداخته‌اند، بررسی کردیم: جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی، جامعه‌شناسی سیاسی، مطالعات زنان، جامعه‌شناسی تاریخی و ...
و) در قسمت دیگر موضوعات یا مسائل مورد توجه قرار گرفته در پایان‌نامه‌ها را مورد بررسی قرار داده‌ایم: مسائل اجتماعی، سیاست، اقتصاد، رفاه اجتماعی، خانواده ...
ز) در این قسمت نهادهای اجتماعی که در پایان‌نامه‌های به آن‌ها پرداخته شده است، به صورت دقیق و تفکیک‌شده بررسی کردیم: سیاست، خانواده اقتصاد، فراغت و دولت ...
ح) در این قسمت سطح تحلیل مورد توجه قرار گرفت که: سطح خرد، متوسط و کلان را مد نظر گرفتیم.
ط) در بخش آخر رویکرد نظری پایان‌نامه‌ها را بررسی کردیم: رویکردهای خاص (مانند کارکردگرایی، ساخت‌گرایی، مردم‌شناختی، پدیدارشناختی، فمینیستی، مبادله) و رویکردهای تلفیقی که می‌تواند ترکیبی از دو نظریه یا بیشتر باشد.

یافته‌های پژوهش

نتایج بررسی از بین ۸۴۵ پایان‌نامه ارشد و دکتری در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی از سال ۱۳۶۳ تا سال ۱۳۹۳، در موضوعات مقطع تحصیلی، سال دفاع پایان‌نامه، گروه‌های مورد بررسی، روش مورد استفاده، فیلد و رشته خاص، موضوع یا مسأله توجه شده، نهاد پرداخته‌شده، سطح تحلیل و رویکرد نظری مورد استفاده در پایان‌نامه‌ها در طول سی‌سال، را به صورت داده‌هایی در جداول زیر ترسیم کرده‌ایم:
جدول ۱ و ۲ و ۳ یافته‌های توصیفی درباره جامعه آماری پژوهش را به صورت واضح بررسی کرده است.

جدول (۱): جدول مقطع تحصیلی

مقطع تحصیلی	تعداد	درصد
ارشد	۷۹۰	۹۳/۵
دکتری	۵۵	۶/۵
جمع	۸۴۵	۱۰۰

همان‌طور که در جدول شماره یک مشخص شده است ۷۹۰ پایان‌نامه یا ۹۳/۵ درصد از تحقیقات صورت گرفته در مقطع ارشد در گروه‌های مختلف است و تعداد ۵۵ پایان‌نامه یا ۶/۵ درصد در مقطع دکتری انجام شده است.

مسأله‌ی «مسأله در علوم اجتماعی علامه طباطبایی» (مطالعه‌ی موردی پایان‌نامه‌های دانشکده . . .

جدول (۲): جدول مربوط به سال

سال	تعداد	درصد
۶۳-۶۷	۲	۰/۲
۶۸-۷۲	۱	۰/۱
۷۳-۷۷	۵۱	۶
۷۸-۸۲	۶۹	۸/۲
۸۳-۸۷	۲۸۵	۳۳/۷
۸۸-۹۳	۴۳۷	۵۱/۷
جمع	۸۴۵	۱۰۰

جدول شماره دو توزیع نسبی پایان‌نامه‌ها در طول ۳۰ سال اخیر را نشان می‌دهد. طبق این جدول سال‌های ۸۸-۹۳، بیش‌ترین تعداد پایان‌نامه دفاع ۴۳۷ عدد یا ۵۱/۷ درصد، انجام شده است و کمترین تعداد پایان‌نامه در سال‌های ۶۸-۷۲، یعنی یک عدد پایان‌نامه یا یک درصد انجام شده است. جدول فوق نشان می‌دهد که فعالیت و تولید علمی دانشکده علوم اجتماعی علامه طباطبایی از زمان تأسیس تاکنون سیر صعودی داشته و این دانشگاه به‌دنبال گسترش حوزه فعالیت عملی خود بوده است که گواه این گفته را می‌توان داده‌ای جدول شماره دو دانست که هر ساله تعداد پایان‌نامه‌ها افزایش یافته است.

جدول (۳): جدول مربوط به گروه‌ها

گروه	تعداد	درصد
مددکاری	۲۰۱	۲۳/۸
ارشد جامعه‌شناسی	۲۵۲	۲۹/۸
دکترای جامعه‌شناسی	۵۷	۶/۷
برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی	۱۵۵	۱۸/۳
مطالعات فرهنگی	۹۳	۱۱
مطالعات زنان	۸۷	۱۰/۳
جمع	۸۴۵	۱۰۰

جدول سه نشان می‌دهد که گروه‌های مختلف علوم اجتماعی در دانشکده چه سهمی از پایان‌نامه‌های دفاع‌شده دارند؛ گروه ارشد جامعه‌شناسی با ۲۵۲ یا ۲۹/۸ درصد از پایان‌نامه‌ها بیشترین سهم را دارد و گروه مطالعات زنان با ۸۷ یا ۱۰/۳ درصد از پایان‌نامه‌ها کمترین سهم را دارد. در ادامه گروه مددکاری با ۲۰۱ یا ۲۳/۸ درصد، برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی با ۱۵۵ یا ۱۸/۳ درصد، مطالعات فرهنگی با ۹۳ یا ۱۱ درصد، دکترای جامعه‌شناسی با ۵۷ یا ۶/۷ درصد به‌ترتیب سهم خود را نشان می‌دهند. نکته قابل توجه این است که نباید کم‌بودن تعداد پایان‌نامه‌ها را در هر یک از گروه‌ها به فعالیت کم و جذب‌نکردن دانشجو گذاشت، برخی از این گروه‌ها در چند سال اخیر در دانشکده علوم اجتماعی تأسیس شده‌اند و شروع به جذب دانشجو کرده‌اند.

جدول (۴): جدول مربوط به روش‌های تحقیق

روش	تعداد	درصد
پیمایش	۴۸۷	۵۷/۶
کیفی	۱۵۲	۱۸
تلفیقی	۳۳	۳/۹
توصیفی	۵۷	۶/۷
تبیینی	۷	۰/۸
پیامد	۰	۰
تاریخی	۲۰	۲/۴
اسنادی و کتابخانه‌ای	۲۴	۲/۸
سیاست‌گذاری	۰	۰
تحلیلی و مقایسه‌ای	۱۸	۲/۱
تحلیل محتوا	۳۶	۴/۳
سایر	۱۱	۱/۳
جمع	۸۴۵	۱۰۰

با توجه به جدول چهارم، پرکاربردترین روش در پایان‌نامه‌ها پیمایشی بوده است. یعنی از ۸۴۵ پایان‌نامه، ۴۸۷ عدد آن یا ۵۷/۶ درصد آن‌ها به روش پیمایشی صورت گرفته است. ۱۵۲ پایان‌نامه یا ۱۸ درصد به روش کیفی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. ۳۶ پایان‌نامه یا ۴/۳ درصد به روش تحلیل محتوا مورد بررسی قرار گرفته است و سهم روش سیاست‌گذاری و پیامد صفر می‌باشد. مابقی روش‌های استفاده شده در پایان‌نامه‌ها به قرار جدول فوق است.

نتیجه‌ای که از این جدول می‌توان گرفت این است که در طول ۳۰ سال اخیر روش کمی یا پیمایشی بیشترین سهم را در انجام پایان‌نامه‌ها دارد هرچند که استفاده از روش کیفی هم در حال افزایش می‌باشد! ولی همچنان دانشجویان به دنبال انجام پایان‌نامه‌های خود به صورت پیمایشی و اثبات تحقیقات خود با جداول و آمار به دست آورده هستند!

جدول (۵): جدول مربوط به فیلد و رشته

رشته	تعداد	درصد
جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی	۲۸۶	۳۳/۸
جامعه‌شناسی تاریخی	۴	۰/۵
جامعه‌شناسی سیاسی	۱۳۱	۱۵/۵
جامعه‌شناسی فرهنگی، معرفت و دین	۵۳	۶/۳
جامعه‌شناسی ادبیات	۱۵	۱/۸
جامعه‌شناسی خانواده	۶۹	۸/۲
جامعه‌شناسی آموزش و پرورش	۳۴	۴
جامعه‌شناسی توسعه اقتصادی	۳۵	۴/۱
جامعه‌شناسی زنان	۴۹	۵/۸
جامعه‌شناسی سازمان‌ها؛ کار و شغل	۴۷	۵/۶
جامعه‌شناسی سالمندان	۱۴	۱/۷
جامعه‌شناسی جوانان	۲۱	۲/۵
روان‌شناسی اجتماعی	۱۸	۲/۱
جامعه‌شناسی اوقات فراغت	۱۸	۲/۱
برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی	۳۲	۳/۸
جامعه‌شناسی پزشکی	۴	۰/۵
سایر	۱۵	۱/۸
جمع	۸۴۵	۱۰۰

مسأله‌ی «مسأله در علوم اجتماعی علامه طباطبایی» (مطالعه‌ی موردی پایان‌نامه‌های دانشکده . . .

جدول پنج نشان‌دهنده‌ی این است که پژوهش‌های صورت گرفته در کدامیک از حوزه‌های جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی قرار می‌گیرد. طبق این جدول جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی با ۲۸۶ یا ۳۳/۸ درصد بیشترین حوزه‌ای است که پایان‌نامه‌ها در محدوده موضوعی آن انجام شده‌اند و جامعه‌شناسی تاریخی با ۴ یا ۵٪ درصد و جامعه‌شناسی پزشکی با ۴ یا ۵٪ درصد کم‌ترین حوزه‌ای است که پایان‌نامه‌ها در آن حوزه صورت گرفته است. البته جامعه‌شناسی سیاسی با ۱۳۱ یا ۱۵/۵ درصد و جامعه‌شناسی خانواده با ۶۹ یا ۸/۲ درصد و جامعه‌شناسی زنان یا همان مطالعات زنان با ۴۹ یا ۵/۸ درصد، جزو حوزه‌هایی هستند که به ترتیب در آن‌ها سهم پایان‌نامه‌ها مشخص شده است. ادامه جدول نیز نشان‌دهنده‌ی دیگر حوزه‌ها می‌باشد.

جدول (۶): جدول مربوط به موضوع

موضوع	تعداد	درصد
زنان	۶۰	۷/۱
کودکان	۱۶	۱/۹
جوانان	۲۱	۲/۵
مسائل اجتماعی	۲۶۱	۳۰/۹
اقتصادی	۲۱	۲/۵
سیاسی	۷۵	۸/۹
رفاه اجتماعی	۲۷	۳/۲
آموزش	۲۱	۲/۵
دختران	۱۰	۱/۲
ازدواج	۲۳	۲/۷
مشارکت	۳۴	۴
سطح زندگی	۳۴	۴
رضایت از زندگی	۲۱	۲/۵
اوقات فراغت	۲۷	۳/۲
اشتغال و بیکاری	۴۶	۵/۴
سرمایه اجتماعی	۱۷	۲
هویت	۳۳	۳/۹
سایر	۹۸	۱۱/۶
جمع	۸۴۵	۱۰۰

همان‌طور که در جدول شش مشخص است، موضوعات مربوط به مسائل اجتماعی ۲۶۱ پایان‌نامه یا ۳۰/۹ درصد بیشترین موضوعاتی است که در پایان‌نامه‌ها به آن‌ها پرداخته شده است. و موضوعات مرتبط کودکان با ۱۶ پایان‌نامه یعنی ۱/۹ درصد کمترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند. موضوعات سیاسی با ۷۵ یا ۸/۹ درصد مشارکت با ۳۴ پایان‌نامه یا ۴ درصد اشتغال و بیکاری با ۴۶ پایان‌نامه یا ۵/۴ درصد هر کدام موضوعاتی جداگانه هستند که به آن‌ها پرداخته شده است و اگر بخواهیم به یک موضوع اشاره کنیم، این که با توجه به جدول پنج و داده‌های جدول شش می‌توان گفت که در دانشکده علوم اجتماعی رویکرد مسائل اجتماعی و سیاسی، رویکرد غالب می‌باشد، چون هر دو رویکرد در بخش حوزه‌ها و در بخش موضوعات یا مسائل اجتماعی بیشترین سهم را دارند. ادامه جدول نیز موضوعات اجتماعی دیگر را نشان می‌دهد.

مطالعات علوم اجتماعی ایران، سال سیزدهم، شماره پنجاهم، پاییز ۱۳۹۵

جدول (۷): جدول مربوط به نهاد

نهادها	تعداد	درصد
سیاست	۳۰۰	۳۵/۵
مذهب	۲۳	۲/۷
پیدااشت	۹	۱/۱
آموزش	۱۰۰	۱۱/۸
خانواده	۲۵۲	۲۹/۸
اقتصاد	۱۰۰	۱۱/۸
فراغت و ورزش	۴۰	۴/۷
سایر	۲۱	۲/۵
جمع	۸۴۵	۱۰۰

جدول شماره هفت نشان‌دهنده‌ی این می‌باشد که پایان‌نامه‌ها به کدام نهاد جامعه پرداخته‌اند: سیاست با ۳۰۰ پایان‌نامه یا ۳۵/۵ درصد بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است. بعد خانواده با ۲۵۲ پایان‌نامه یا ۲۹/۸ درصد و اقتصاد با ۱۰۰ پایان‌نامه یا ۱۱/۸ درصد، آموزش یا ۱۰۰ پایان‌نامه یا ۱۱/۸ درصد و . . . در این جدول هم باز سهم سیاست از بقیه نهادهای پرداخته شده بیشتر می‌باشد.

جدول (۸): جدول مربوط به سطح تحلیل

سطح تحلیل	تعداد	درصد
خرد	۵۳۶	۶۳/۴
متوسط	۷۲	۸/۵
کلان	۲۳۷	۲۸
جمع	۸۴۵	۱۰۰

جدول (۹): جدول مربوط به رویکرد نظری

رویکرد نظری	تعداد	درصد
رویکرد خاص	۲۳۷	۲۶/۹
رویکرد تلفیقی و ترکیبی	۶۱۸	۷۳/۱
جمع	۸۴۵	۱۰۰

همان‌طور که در این جداول مشاهده می‌شود موضوعات خرد با ۵۳۶ پایان‌نامه یا ۶۳/۴ درصد بیشترین بخش خود را به سطح تحلیل اختصاص می‌دهد و در بخش رویکردهای نظری، رویکرد تلفیقی و ترکیبی با ۶۱۸ پایان‌نامه یا ۷۳/۱ درصد بیشترین سهم را در رویکردهای مورد استفاده دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش به بررسی ۸۴۵ پایان‌نامه رشته علوم اجتماعی در گرایش‌های جامعه‌شناسی، مددکاری، برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی، مطالعات فرهنگی و مطالعات زنان در دو مقطع دکتری و ارشد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی تهران در فاصله سال تأسیس این دانشگاه، در سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۹۳، پرداخته شده است.

مسأله‌ی «مسأله در علوم اجتماعی علامه طباطبایی» (مطالعه‌ی موردی پایان‌نامه‌های دانشکده . . .

دانشکده علوم اجتماعی علامه طباطبایی به‌عنوان قطب علمی و پژوهشی کشور است و همچنین پایان‌نامه‌هایی که در فرآیند پژوهش در این دانشکده پدید آمده است، از جمله مدارک مهم علمی کشور محسوب می‌شوند. توصیف و تحلیل داده‌های مجموعه‌ی این مدارک، می‌تواند اطلاعات جدیدی را فراهم آورد که بسیار باارزش می‌باشد. با توجه به بررسی‌ای که انجام شد مشخص شد که در سال‌های اخیر تعداد خیلی بیشتری پایان‌نامه در دانشکده علوم اجتماعی دفاع شده است و این نشان‌دهنده‌ی این می‌باشد که این دانشگاه به‌دنبال گسترش حوزه فعالیت علمی و پژوهش بوده است.

همچنین در بین گروه‌های مختلف در دانشکده، گروه جامعه‌شناسی بیشترین گروه مطالعات زنان کمترین تولیدات پژوهشی را در این دانشکده دارند. این نکته نشان می‌دهد که مسؤولین دانشگاه باید در جهت مهیاکردن زمینه‌های پژوهشی، کتب و مجلات فضاهای آموزشی باید دقت نظر بیشتری داشته باشند. به‌علاوه وقتی به قسمت بررسی روش‌ها و پایان‌نامه‌ها می‌رسیم، روش پیمایش بیشترین سهم، یعنی از ۸۴۵ پایان‌نامه، ۴۸۷ تا آن یا ۵۶/۷ درصد آن‌ها با روش پیمایش صورت گرفته است. این نتیجه نشان می‌دهد که پژوهش‌های انجام شده در این دانشکده از نوع تحقیقات کمی می‌باشد و دانشجویان برای انجام پژوهش خود بیش‌تر این را انتخاب می‌کنند. مسأله‌ای که می‌توان در این قسمت به آن اشاره کرد این است که زمانی که بعضی از روش‌ها عمومیت یافته و مورد توجه بسیار قرار می‌گیرد، تحقیقات دیگری که به غیر از روش‌های مسلط و قابل قبول استفاده کرده‌اند، گاهی بدون اعتبار و همراه‌کننده تلقی می‌شود، چون با جریان مسلط و مقبول متفاوت است. عوامل متعددی ممکن است در این امر تأثیر داشته باشند که می‌توان یکی از شرایط آشکار آن را دانشگاه‌ها و قواعد خاص و انتقال آن‌ها به دانشجویان و در مواردی با ملزم کردن آنان به رعایت این الگوها، مانعی برای شکل‌گیری و ظهور اندیشه‌ها و روش‌های نو هستند.

بر اساس رویکرد سازه‌گرایانه هر ادعایی که می‌خواهد موضوع علم شناخته شود بایستی در چارچوب اخلاقیات جامعه علمی قرار داشته باشد. اگر افق اخلاقیات جامعه مدّ نظر قرار نگیرد مدعی هر چه می‌خواهد بگوید، حاصلی نخواهد داشت (لوزیک، ۱۳۸۳). در چنین شرایطی طبیعی است که محقق مجبور است تا به‌گونه‌ای بیندیشد و عمل کند که مورد قبول جامعه‌ی علمی مسلط باشد. همچنین در بخش فیلدها و رشته‌های توجه شده در پایان‌نامه‌ها از یک توزیع به نسبت متعادل برخوردار می‌باشد، در این‌جا مشاهده می‌شود که به بیشتر حوزه‌های علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی پرداخته شده است. در بخش موضوعات و مسائل پرداخته شده به آن‌ها در پایان‌ها، مسائل اجتماعی بیشترین توجه را به خود جلب کرده است و موضوعات مانند سیاسی، اشتغال و مشارکت، زنان و دختران در مرتبه‌های بعدی قرار می‌گیرد. یک نتیجه که از این بخش می‌توان گرفت این است که در دانشکده علوم اجتماعی علامه طباطبایی، مسائل اجتماعی مانند روسپیگری، فرار مغزها، مد، بزهکاری، دزدی، خودکشی و . . . موضوعاتی می‌باشد که بیشتر توجه را به‌خود جلب کرده است. دیدگاه سازه‌گرایانه تکذیب عین واقعیت را

نمی‌کند، اما می‌گوید واقعیت آن طوری که تاکنون برای ما گفته‌اند، نیست. واقعیت، تعریف شده است. واقعیت بر اساس مقوله‌بندی ذهنی اندیشمندانی که به آن نگاه می‌کنند، ساخته می‌شود. بنابراین باید در نظر گرفت که واقعیت اجتماعی آن طوری نیست که تصور می‌شود که بیرون از اندیشه اندیشمند وجود دارد و او می‌تواند با توجه عمیق روی آن، آن را شکار کند و آن طوری که هست آن را بشناسد. ما عملاً با مقوله‌بندی کردن امور به سراغ واقعیت می‌رویم، با تیپولوژی‌هایی که از امور می‌سازیم، واقعیت را تعریف می‌کنیم. اگر قرار است یک واقعیت تحقق پیدا کند باید کسی که این ادعا را مطرح می‌کند دارای اعتبار باشد. اگر آن فرد یا سازمان دارای اعتبار نباشد قطعاً او هیچ‌گاه نمی‌تواند در آن واقعیت علمی ورود پیدا کند، امروزه این کسب اعتبار از طریق دانشگاه‌ها، استادان و دانشجویان به‌عنوان افراد دارای اعتبار هستند که، توجه را به موضوعات خاص در جامعه معطوف می‌کنند و موضوعات و مسائل دیگر را کم‌اهمیت و بی‌توجه جلوه می‌دهند. همچنین مخاطبان این پژوهش‌ها هستند که در تعیین موضوعات دخالت دارند. اگر مسأله‌ی مطرح‌شده مورد توجه مخاطبان (سازمان‌ها، پژوهشگران، استادان، دانشجویان دیگر و...) قرار نگیرد این پژوهش با شکست روبرو می‌شود. همچنین می‌توان با بررسی صورت گرفته مطرح کرد که سهم نهاد سیاست از ۸۴۵ پایان‌نامه ۳۰۰ تا می‌باشد. در بخش سطح تحلیل موضوعات خرد غلبه کامل را بر دیگر موضوعات و سطوح دارد و در آخر رویکرد نظری غالب در پایان‌نامه‌های علوم اجتماعی علامه طباطبایی رویکردهای تلفیق و ترکیبی می‌باشد. این قسمت نشان می‌دهد که برای بررسی موضوعات و مسائل در دانشکده علوم اجتماعی رویکرد خاص (کارکردگرایی، انتقادی، پدیدارشناسی، ساختارگرایی و...) خیلی کمتر استفاده شده است. به‌طور کلی پایان‌نامه‌های مورد بررسی قرار گرفته شده، مطلوب ارزیابی می‌شود. اما پیشنهاد می‌شود که در حوزه مسائلی که مورد مطالعه قرار گرفتند، روش‌شناسی، حوزه بررسی، نهاد سطح، رویکرد نظری و... دقت بیشتری صورت بگیرد. به استادان گروه علوم اجتماعی پیشنهاد می‌شود که حوزه پژوهشی خود را مشخص کنند تا دانشجویان در انجام پایان‌نامه از نظرات و کمک‌های آن استادان بهره‌مند شوند. در بررسی‌های انجام شده مشخص می‌شد که انجام پایان‌نامه برای برخی از استادان مهم است، ولی این‌که در کدام فیلد و رشته و تخصص قرار می‌گیرد، توجهی نمی‌شده است و مشخص می‌شود که برخی از استادان شاخه‌هایی از موضوعات و روش‌های مختلف را در طول چندین سال در انجام و راهنمایی پایان‌نامه‌ها استفاده کرده‌اند. پیشنهاد می‌شود که استادان برای خود تخصص و حوزه خاص معرفی کنند تا در سال‌های آینده دانشکده علوم اجتماعی علامه طباطبایی با رویکرد خاص پژوهشی قابل شناسایی باشد. مطالعه‌ی حاضر، وضعیت پایان‌نامه‌های رشته علوم اجتماعی را روشن می‌کند و علاوه بر فوایدی که در سامان‌دهی و سامان‌یابی نظام پژوهشی دارد به نظام آموزشی در این حوزه هم مدد می‌رساند. نتایج این پژوهش می‌تواند برای استادان، دانشجویان، سازمان‌های پژوهشی و مراکز اداری و اجرایی مورد توجه واقع شود. امید است به

مسأله‌ی «مسأله در علوم اجتماعی علامه طباطبایی» (مطالعه‌ی موردی پایان‌نامه‌های دانشکده . . .

این ترتیب ضعف‌های دیگر پژوهش‌ها شناسایی و ترمیم گردد و فرآیند بهینه‌سازی تحقیقات روند مطلوب خود را طی کنند.

منابع و مآخذ

- ۱- حری، ع. (۱۳۸۰). آیین نگارش علمی. تهران: نشر هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور.
- ۲- رابینگتن، ا؛ واینبرگ، م. (۱۳۹۳). رویکردهای نظری هفت‌گانه در بررسی مسائل اجتماعی. ترجمه: رحمت‌اله صدیق سروستانی. انتشارات دانشگاه تهران. چاپ هشتم.
- ۳- رحمان‌پور، م؛ نصر اصفهانی، ا. (۱۳۹۲). روش‌شناسی پژوهش‌های داخلی و خارجی مربوط به حوزه برنامه‌ی درسی در آموزش عالی دوفصل‌نامه‌ی نظریه و عمل در برنامه‌ی درسی. سال اول. شماره دو. ص: ۱۴۸-۱۲۵.
- ۴- سراجی، ف؛ عطاران، م. (۱۳۸۹). روش‌شناسی پژوهش‌های مربوط به یادگیری الکترونیکی: مقایسه پژوهش‌های داخلی و خارجی. فصل‌نامه نوآوری آموزشی. شماره ۳۶. ص ۷۶-۵۰.
- ۵- شعبانی ورکی، ب. (۱۳۸۵). نقد روش‌شناسی تحقیقات تربیتی در ایران. فصل‌نامه تعلیم و تربیت. سال ۲۲. شماره یک. پیاپی ۸۵.
- ۶- عبداللّهی، م. (۱۳۷۶). مسائل روش‌شناسی در تحقیقات اجتماعی. نامه انجمن جامعه‌شناسی ایرانی (۲). ص ۱۴۸-۱۳۹.
- ۷- کچویان، ح؛ کریمی، ج. (۱۳۸۵). پوزیتویسم و جامعه‌شناسی در ایران. نامه علوم اجتماعی. شماره ۲۸. ص ۲۸-۵۵.
- ۸- لوزیک، د. (۱۳۸۳). نگرشی نو در تحلیل مسائل اجتماعی. ترجمه: سعید معیدفر. انتشارات امیرکبیر.
- ۹- معیدفر، س. (۱۳۸۹). مسائل اجتماعی ایران: جامعه‌شناسی اقشار و گروه‌های آسیب‌پذیر. نشر علم. چاپ اول.
- ۱۰- نواح، ع؛ حسین‌زاده، ع؛ پیشه، ف؛ عبدی‌زاده، س. (۱۳۹۳). فراتحلیل پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد. گرایش جامعه‌شناسی محض (مورد مطالعه: دانشگاه شهید چمران اهواز). فصل‌نامه توسعه اجتماعی. دوره هفتم. شماره چهار.
- 11- Blum k (2005). Introduction to the Dissertation Process: thountain in Kimberly Blum and Brent muirhead. Couquering the mountain: Framework for success Full chair advising of on lion Dissertation students. Publisher: internationlion Journal of instructional technology and Distance Learning.
- 12- Booth, H. and Hayes. A., (2000). Six teen years of JAPA: a content analysis of the Journal of the Australian Population Association journal of population Research ،17: pp199-112.
- 13- Duyshart, Bruce (1997). The digital document? Gournal of the American society of information Science 48-pp: 804-809.
- 14- Nelson, jack. k; coorough, cllleen (1994). Content analysis of PhD verses Ed Dissertaion, gournal of Experimental Education Pp: 158-169.